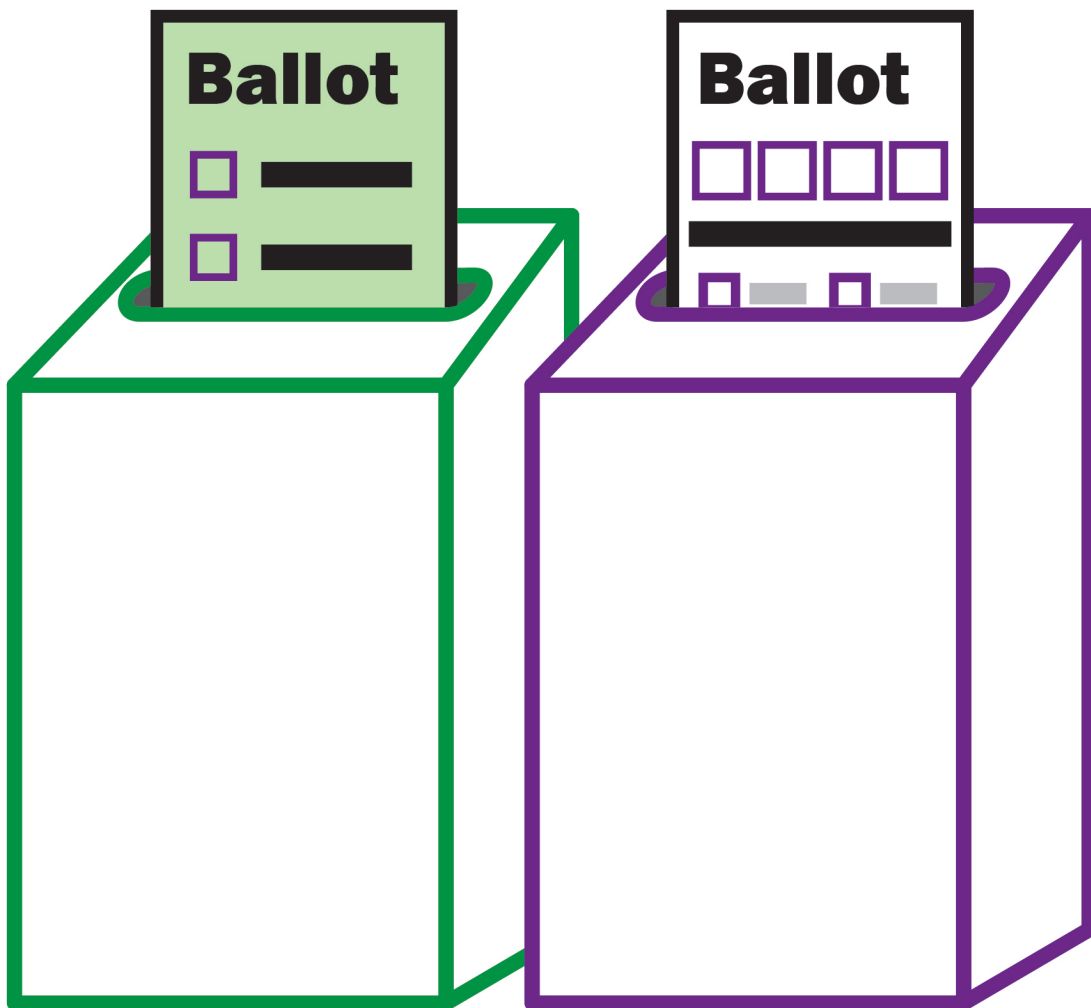

Jinsi ya kupiga kura kwa mahali pa kupigia kura

Mwongozo rahisi wa kusoma

Jinsi ya kutumia mwongozo huu

Tume ya Uchaguzi ya Australia (AEC) iliandika mwongozo huu. Wakati unapona neno 'sisi', linamaanisha AEC.

Tumeandika mwongozo huu kwa njia rahisi ya kusoma.

Tunatumia picha kueleza mawazo mengine.

Tumeandika maneno kadhaa kwa **herufi nzito**.

Tunaeleza maana ya maneno haya. Kuna orodha ya maneno haya kwenye ukurasa 29.

Unaweza kuomba msaada wa kusoma mwongozo huu.

Rafiki, mtu wa familia au mtu msaidizi anaweza kukusaidia.

Ni nini katika mwongozo huu?

Kupiga kura katika uchaguzi	4
Kuandikisha kupiga kura	6
Unahitaji kupiga kura lini?	7
Vipi kama huwezi kupiga kura siku ya uchaguzi?	8
Unaenda wapi kupiga kura?	10
Ni nini hutokea siku ya uchaguzi?	12
Afisa wa uchaguzi atafanya nini?	15
Unafanya nini na karatasi zako za kura?	17
Unajazaje karatasi yako kijani ya kura?	18
Unajazaje karatasi yako nyeupe ya kura?	20
Vipi, ikiwa unahitaji msaada wa kujaza karatasi zako za kura?	24
Vipi ikiwa utafanya makosa?	25
Utaweka karatasi zako za kura wapi?	26
Je! Unaweza kufanya mazoezi ya kupiga kura kabla ya uchaguzi?	27
Unawezaje kupata habari zaidi?	28
Orodha ya maneno	29
Wasiliana nasi	33

Kupiga kura katika uchaguzi

Hapa Australia tuna **uchaguzi wa serikali ya shirikisho** karibu kila miaka 3.

Uchaguzi wa shirikisho ni kwa nchi nzima.

Ni jinsi tunavyochagua serikali ya Australia.

Gavana Mkuu anachagua tarehe ya uchaguzi.
Siku ya uchaguzi itakuwa Jumamosi.

Siku hiyo, watu wa Australia **watapiga kura**.

Wakati unapopiga kura, unasaidia kuchagua ni nani ambao ni sehemu ya serikali ya Australia.

Unapaswa kupiga kura ikiwa wewe:

- ni **raia** wa Australia
na
- una umri wa miaka 18 au zaidi.

Raia ni mtu anayepewa haki na uhuru wa nchi anapoishi.

Kupiga kura kunakupa nafasi kutoa maoni yako juu ya nani wataongoza nchi yetu.

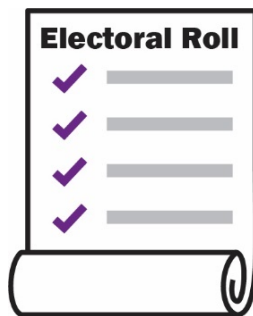
Kuandikisha kupiga kura

Kabla ya kupiga kura, unapaswa **kujiandikisha**.

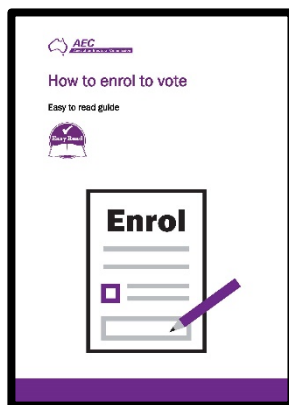
Unapojiandikisha, tunaweka jina lako kwenye orodha ya **wapiga kura** – yaani, watu ambao wanaweza kupiga kura.

Orodha hii inaitwa **rejesta ya wapiga kura**.

Ili kusajili jina lako kwenye rejesta ya wapiga kura, unapaswa kujaza fomu ya kuandikisha.

Unaweza kusoma mwongozo wetu ambao unakuambia jinsi ya kuandikisha – *Jinsi ya kujiandikisha kupiga kura*.

Unahitaji kupiga kura lini?

Gavana Mkuu anachagua tarehe ya uchaguzi.

Tutaambia watu tarehe ya uchaguzi itakapochaguliwa.

Ikiwa unataka kujua siku ya uchaguzi ni lini, unaweza:

- kutembelea tovuti yetu www.aec.gov.au
- kuuliza mtu wa familia, rafiki au jirani
- angalia Habari kwenye TV
- tafuta mtandaoni
- utupige simu kwenye **13 23 26**.

8am

Siku ya uchaguzi, kupiga kura hufungua saa 2 asubuhi (8am).

6pm

Siku ya uchaguzi, kupiga kura hufunga saa 12 jioni (6pm).

Unapaswa kupiga kura kabla ya kupiga kura kunafunga.

Vipi kama huwezi kupiga kura siku ya uchaguzi?

Wakati mwingine, watu hawawezi kupiga kura siku ya uchaguzi.

Hii inaweza kuwa kwa sababu wanaenda likizo.

Au labda watakuwepo hospitalini.

Ikiwa huwezi kupiga kura siku ya uchaguzi, unaweza kupiga kura kabla ya uchaguzi.

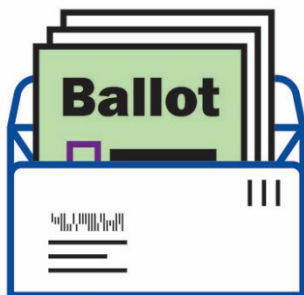

Unaweza kupiga kura katika mahali kadhaa pa kupiga kura kabla ya siku ya uchaguzi.

Ikiwa unatupigia simu, tutakusaidia kupata mahali karibu na wewe.

13 23 26

Unaweza pia kututumia kura yako kwa posta.

Hii inaitwa **kura ya posta**.

Unaweza kusoma kuhusu jinsi ya kupiga kura kwa posta katika mwongozo wetu - *Jinsi ya kupiga kura kwa posta*.

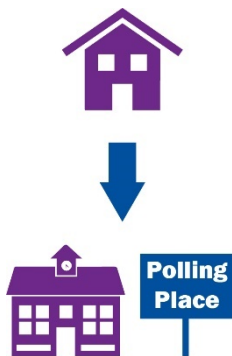
Unaenda wapi kupiga kura?

Siku ya uchaguzi, unaenda **mahali pa kupiga kura** ili kupiga kura.

Mahali pa kupigia kura ni jengo, kama vile shule au kituo cha jamii, ambapo watu huenda kupiga kura wakati wa uchaguzi.

Kawaida utapata mahali pa kupigia kura karibu na nyumba yako.

Siku ya uchaguzi itakapochaguliwa, tutaweka orodha ya mahali pa kupigia kura kwenye tovuti yetu.

www.aec.gov.au

Au unaweza kutupigia simu na tutakusaidia kupata mahali pa kupigia kura.

13 23 26

Unaweza kupiga kura katika mahali popote pa kupigia kura katika jimbo au wilaya unayoishi.

Ikiwa uko katika jimbo au wilaya tofauti kwa siku ya uchaguzi, unaweza kupiga kura katika kituo cha kupiga kura cha majimbo.

Ni nini hutokea siku ya uchaguzi?

Nje ya mahali pa kupigia kura

Nje ya mahali pa kupigia kura, utaona:

- **wapiga kura** - watu ambao wanaweza kupigia kura
- watu wanaounga mkono **wagombea**.

Mgombea ni mtu anayetaka kuwa sehemu ya Bunge.

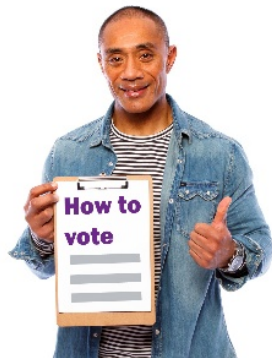
Unampigia kura mgombea ambaye unataka kushinda uchaguzi.

Watu wanaounga mkono wagombea watakuwa wakitoa kadi za *Jinsi ya kupiga kura*.

Kadi za *Jinsi ya kupiga kura* zinaonyesha jinsi unaweza kuchagua kupiga kura kwa kila mgombea.

Kadi ya *Jinsi ya kupiga kura* inaweza kukusaidia:

- kuchagua mgombea ambaye unataka kumpigia kura
- kupiga kura katika njia sahihi ya mgombea huyo.

Sio lazima kuchukua kadi yoyote ya *Jinsi ya kupiga kura*.

Ndani ya mahali pa kupigia kura

Unapoingia ndani ya mahali pa kupigia kura, kutakuwa na **maafisa wa uchaguzi**.

Maafisa wa uchaguzi ni watu wanaofanya kazi katika mahali pa kupiga kura kwa siku ya uchaguzi.

Ni kazi yao kukusaidia.

Unapoingia ndani ya mahali pa kupigia kura, unaweza kuhitaji kungojea katika foleni.

Ikiwa hakuna foleni, unaweza kwenda moja kwa moja kwenye meza na kuongea na afisa wa uchaguzi.

Afisa wa uchaguzi atafanya nini?

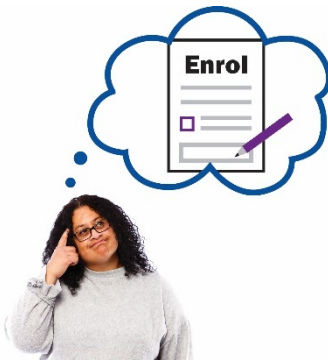
Afisa wa uchaguzi atakuuliza maswali 3.

1. Jina lako kamili ni nini?

Mwambie afisa wa uchaguzi:

- jina lako la kwanza
- jina lako la familia.

Unapaswa kuwaambia jina lile lile ulilotuambia wakati umejiandikisha kupiga kura.

2. Unaishi wapi?

Waambie anwani ya nyumba yako.

Unapaswa kuwaambia anwani ile ile uliyotuambia wakati wa kujiandikisha kupiga kura.

Afisa wa uchaguzi atatafuta jina lako kwenye rejesta ya wapiga kura.

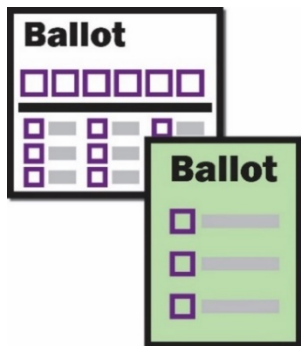
Watakapopata jina lako, wataliweka alama juu lake kwenye rejesta ya wapigia kura.

3. Je! Umepiga kura kabla katika uchaguzi huu?

Sema "Hapana" ikiwa hujapiga kura:

- siku ya uchaguzi
- kabla ya siku ya uchaguzi, kama vile kwa kura ya posta.

Afisa wa uchaguzi atakupa **karatasi 2 za kura:**

- ya nyeupe
- ya kijana

Karatasi za kura:

- ni fomu ambazo unajaza kuonyesha ni nani unataka kumpigia kura

- kuwa na majina ya wagombea yaliyochapishwa juu yao.

Unafanya nini na karatasi zako za kura?

Unapokuwa na karatasi zako za kura, uzipeleke kwenye moja ya skrini ya kadibodi ya kupiga kura.

Skrini hukuruhusu kujaza karatasi zako za kura ambapo hakuna mtu mwingine anayeweza kuona.

Kutakuwa na penseli kwako ya kutumia.

Lakini unaweza kutumia kalamu yako mwenyewe au penseli ikiwa unataka.

Unajazaje karatasi yako kijani ya kura?

Karatasi yako kijani ya kura ni kwa **Nyumba ya Wawakilishi**.

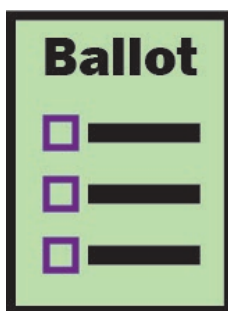
Nyumba ya Wawakilishi:

- ni moja kati ya nyumba 2 za Bunge la Australia - nyumba ambayo serikali huundwa

- inajumuisha watu 151 waliopigiwa kura na watu wa Australia.

Karatasi yako kijani ya kupigia kura ina:

- orodha ya majina ya wagombea
- sanduku tupu.

1

Chagua mgombea ambaye unataka kumpigia kura zaidi.

Andika 1 kwenye sanduku tupu karibu na jina lake.

2

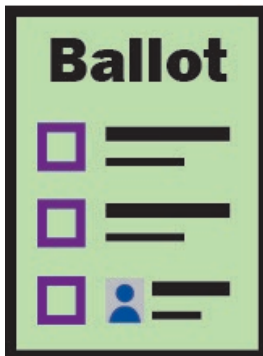

Chagua mgombea ambaye unataka kumpigia kura wa kufuata.

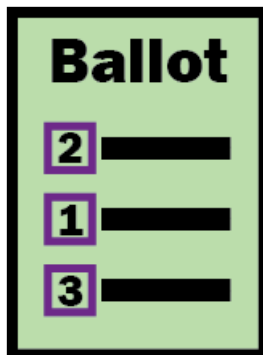
Andika 2 kwenye sanduku tupu karibu na jina lake.

Endelea kuchagua wagombea na kuandika nambari hadi sanduku zote zimejazwa.

Wagombea wengine wanaweza kuwa na maneno au picha karibu na majina yao.

Kila sanduku linapaswa kuwa na nambari tofauti ndani yake.

Wakati kila sanduku limejaa, karatasi yako ya kura imekamilika.

Unajazaje karatasi yako nyeupe ya kura?

Karatasi yako nyeupe ya kura ni ya **Seneti**.

Seneti:

- ni 1 ya nyumba 2 za Bunge la Australia - inajulikana kama nyumba ya juu
- inajumuisha watu 76 waliopigiwa kura na watu wa Australia kuwakilisha kila moja ya:
  - majimbo 6
  - wilaya 2.

Karatasi yako nyeupe ya kura ina mstari mweusi juu yake.

Kuna orodha ya vikundi juu ya mstari mweusi.

Makundi mengi ni **vyama vya siasa**.

Chama cha siasa ni kikundi cha wagombea ambao:

- wanashiriki maoni sawa
- wanakubaliana juu ya jinsi serikali inapaswa kuendesha nchi yetu.

Kuna orodha ya wagombea chini ya mstari mweusi.

Kuna njia 2 za kujaza karatasi nyeupe yako ya kura:

- weka nambari kwenye visanduku hapo juu ya mstari mweusi na upigie kura kwa vikundi

au

- weka nambari kwenye visanduku chini ya mstari mweusi na upigie kura wagombea.

Kupiga kura juu ya mstari mweusi

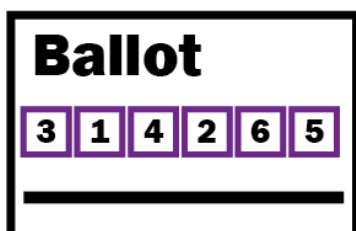
Chagua kundi ambalo unataka kupiga kura zaidi.
Andika 1 kwenye sanduku tupu karibu na jina lake.

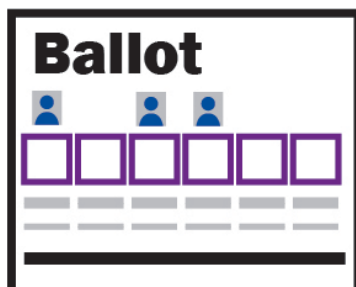
Chagua kikundi unachotaka kupiga kura ijayo.
Andika 2 kwenye sanduku tupu karibu na jina lake.

Endelea kuchagua vikundi na kuandika nambari hadi visanduku 6 zimejazwa.
Unaweza kumaliza kwa 6 au kuendelea.

Ikiwa kuna chini ya sanduku tupu 6, weka nambari katika kila sanduku.

Makundi mengine yanaweza kuwa na maneno au picha karibu na majina yao.

Kupiga kura chini ya mstari mweusi

Chagua mgombea ambaye unataka kumpigia kura zaidi.

Andika 1 kwenye sanduku tupu karibu na jina lake.

Chagua mgombea ambaye unataka kumpigia kura wa kufuata.

Andika 2 kwenye sanduku tupu karibu na jina lake.

Endelea kuchagua wagombea na kuandika nambari hadi sanduku 12 zimejazwa.

Unaweza kumaliza kwa 12 au kuendelea.

Ikiwa kuna chini ya sanduku tupu 12, weka nambari katika kila sanduku.

Vipi, ikiwa unahitaji msaada wa kujaza karatasi zako za kura?

Ikiwa unahitaji msaada unapopiga kura, unaweza:

- kuchukua mtu wa familia au rafiki na wewe
- kuomba afisa wa uchaguzi.

Afisa wa uchaguzi:

- anaweza kukusaidia kujaza karatasi yako ya kura

- hawezi kukuambia upigie kura nani

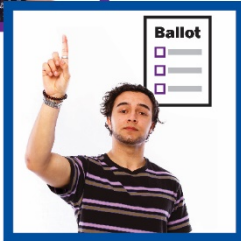
- ataweka kura yako siri.

Vipi ikiwa utafanya makosa?

Ikiwa utafanya makosa wakati utajaza karatasi zako za kura, uzirudishe kwa afisa wa uchaguzi ambaye alizikupa.

Mwambie afisa wa uchaguzi kuwa wewe:

- ulifanya makosa
- unahitaji karatasi mpya ya kura.

Afisa wa uchaguzi atafanya:

- kuchukua karatasi ya kura yenye kosa
- kukupa karatasi mpya ya kura.

Unaweza kuchukua karatasi mpya ya kura na ujaze.

Utaweka karatasi zako za kura wapi?

Unapokuwa umejaza karatasi zako za kura, unahitaji kuziweka kwenye **sanduku la kura**.

Sanduku la kura ni sanduku la kufungwa kabisa ambapo wapiga kura huweka karatasi zao za kura mara tu watakapokuwa wamejaza.

Kutakuwa na sanduku 2 za kura:

- 1 kwa karatasi kijani ya kura
- 1 kwa karatasi nyeupe ya kura.

Karatasi kijani yako ya kura huenda kwenye sanduku la kura ambayo inasema: Kijani.

Karatasi nyeupe yako ya kura inakwenda kwenye sanduku la kura ambalo linasema: Nyeupe.

Ikiwa unahitaji msaada, muulize afisa wa uchaguzi.

Unapokuwa umeweka kura zako kwenye sanduku za kura, umemaliza kupiga kura.

Je! Unaweza kufanya mazoezi ya kupiga kura kabla ya uchaguzi?

Ikiwa unataka kufanya mazoezi ya kupiga kura, unaweza kutembelea tovuti yetu.

www.aec.gov.au/practice

Kura yako ya mazoezi haina hesabu.

Bado unahitaji kupiga kura:

- mahali pa kupigia kura
- au
- kwa posta.

Unawezaje kupata habari zaidi?

Ikiwa unataka kujua zaidi kuhusu kupiga kura, tuna miongozo mingine 2 ambayo unaweza kusoma:

- *Jinsi ya kujiandikisha kupiga kura*
- *Jinsi ya kupiga kura kwa posta.*

Unaweza kupata miongozo hii kwenye tovuti yetu.

www.aec.gov.au/assistance

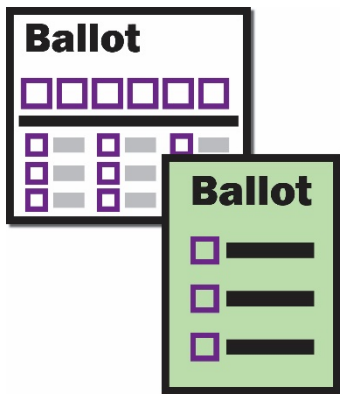
Pia tuna habari kwenye tovuti yetu kwa watu wanaosema lugha zingine nje ya Kiingereza.

Orodha ya maneno

Sanduku la kura

Sanduku la kura ni sanduku la kufungwa kabisa ambapo wapiga kura huweka karatasi zao za kura mara tu watakapokuwa wamejaza.

Karatasi za kura

Karatasi za kura:

- ni fomu ambazo unajaza kuonyesha ni nani unataka kumpigia kura
- kuwa na majina ya wagombea yaliyochapishwa juu yao.

Raia

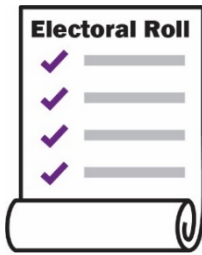
Raia ni mtu anayepewa haki na uhuru wa nchi anapoishi.

Maafisa wa uchaguzi

Watu wanaofanya kazi katika mahali pa kupigia kura kwa siku ya uchaguzi.

Ni kazi yao kukusaidia.

Rejesta ya wapiga kura

Orodha ya wapiga kura.

Kuandikisha

Wakati unapojiandikisha, tunaweka jina lako kwenye orodha ya wapiga kura.

Uchaguzi wa serikali ya shirikisho

Uchaguzi wa shirikisho ni kwa nchi nzima. Ni jinsi tunavyochagua serikali ya Australia.

Nyumba ya Wawakilishi

Nyumba ya Wawakilishi:

- ni moja kati ya nyumba 2 za Bunge la Australia - nyumba ambayo serikali huundwa
- inajumuisha watu 151 waliopigiwa kura na watu wa Australia.

Chama cha siasa

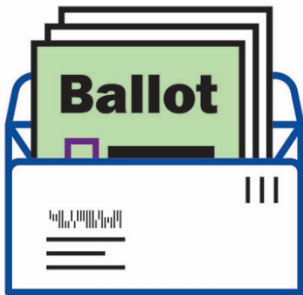
Chama cha siasa ni kikundi cha wagombea ambao:

- wanashiriki maoni sawa
- wanakubaliana juu ya jinsi serikali inapaswa kuendesha nchi yetu.

Mahali pa kupiga kura

Mahali pa kupigia kura ni jengo, kama vile shule au kituo cha jamii, ambapo watu huenda kupiga kura wakati wa uchaguzi.

Kura ya posta

Unatutumia kura yako katika posta.

Seneti

Seneti:

- ni 1 ya nyumba 2 za Bunge la Australia - inajulikana kama nyumba ya juu
- inajumuisha watu 76 waliopigiwa kura na watu wa Australia kuwakilisha kila moja ya:
  - majimbo 6
  - wilaya 2.

Kupiga kura

Wakati unapopiga kura, unasaidia kuchagua ni nani ambao ni sehemu ya serikali ya Australia.

Wapiga kura

Watu ambao wanaweza kupiga kura.

Wasiliana nasi

Huduma ya Kitaifa ya Kupeleka Ujumbe (NRS)

Watumiaji wa TTY:

- Simu 13 36 77
- Uliza kwa 13 23 26

Watumiaji wa sema na sikiliza:

- Simu 1300 555 727
- Uliza kwa 13 23 26

Watumiaji wa Kupeleka Ujumbe Mtandaoni:

- Unganisha kwa NRS
- Uliza kwa 13 23 26

Lugha nyingine:

- Simu 1300 720 153

www.aec.gov.au

[/AusElectoralCom/](https://www.facebook.com/AusElectoralCom/)

[@AusElectoralCom](https://twitter.com/AusElectoralCom)

[@auselectoralcom](https://www.instagram.com/auselectoralcom)

Kikundi cha Kupata Habari kiliunda mwongozo huu rahisi ya kusoma kwa kutumia picha za hifadhi na picha maalum.

Picha hizo haziwezi kutumiwa tena bila ruhusa. Kwa maswali yoyote kuhusu picha, tafadhali tembelea

www.informationaccessgroup.com. Taja nambari ya kazi 3035-B

Imeidhinishwa na Kamishna Naibu wa Uchaguzi, Canberra.